

POROČILO

z javnega posvetovanja o izhodiščih za prenovo Strategije prostorskega razvoja Slovenije - SPRS

Poročilo predstavlja glavne poudarke prvega javnega posvetovanja o prenovi SPRS in predvsem rezultate razprave, ki je v dveh delih potekala po uvodnih predstavitvah. Namen poročila je po eni strani seznaniti zainteresirane deležnike in javnost o rezultatih prvega posvetovanja, po drugi strani pa bodo pripombe in predlogi udeležencev posvetovanja, ki so povzeti v poročilu, obravnavani v nadaljnjem postopku prenove SPRS.

Ozadje in namen javnega posvetovanja

SPRS je temeljni strateški prostorski dokument, s katerim je bil v Sloveniji uveljavljen koncept vzdržnega prostorskega razvoja. Sprejeta je bila leta 2004 v Državnem zboru RS, v desetletju po njenem sprejemu pa se je zgodilo veliko sprememb, ki so vplivale na prostor, na razvoj v prostoru in prostorske procese v državi, ki odstopajo od usmeritev, načrtanih v strategiji, zato je v letu 2013 Ministrstvo za okolje in prostor pričelo z aktivnostmi za prenovo SPRS.

Prenova SPRS je načrtovana kot proces, v okviru katerega želi ministrstvo doseči uskladitev prostorsko relevantnih sektorskih politik in drugih javnih interesov. Skozi niz posvetovalnih dogodkov in aktivnosti želi odpreti možnosti za odprto razpravo, preveriti vsebinska in interesna izhodišča, predvsem pa uskladiti poglede o prostorski viziji države, kot podlagi za pripravo vsebinsko usklajenega dokumenta, ki bo sprejet in podprt s strani vseh relevantnih deležnikov.

Javno posvetovanje o izhodiščih za prenovo SPRS, ki je potekalo v Mestnem muzeju v Ljubljani, 22. maja 2015, je bil prvi korak celovito zastavljenega posvetovalnega procesa prenove, s katerim želi ministrstvo že v najzgodnejši fazi pridobiti čim več relevantnih mnenj in predlogov, ki bodo upoštevana kot vsebinski prispevek pri nadaljnjem strokovnem delu. *Program dogodka je v prilogi 1.*

To posvetovanje ni bilo edina možnost za posredovanje mnenj in predlogov. Vsebinska vprašanja, o katerih je potekala razprava na posvetovanju, so na voljo tudi kot e-vprašalnik (dostopen na spletni strani:

http://www.mop.gov.si/si/delovna_podrocja/prostorski_razvoj_na_nacionalni_ravni/prenova_strategije_prostorskega_razvoja_slovenije/), ki ga lahko vsi zainteresirani vrnejo kot priponko po elektronski oz. po navadni pošti, ali pa izpolnijo vprašalnik direktno na spletu na povezavi: <https://www.1ka.si/a/66918>

Udeleženci javnega posvetovanja:

Posvetovanja se je udeležilo 77 predstavnikov nacionalnih, regionalnih in lokalnih uprav (ministrstev, občin, razvojnih agencij), raziskovalnih in izobraževalnih institucij, zbornic, podjetij in NVO.

Seznam prisotnih je v prilogi 2.

POTEK POSVETOVANJA

Javno posvetovanje, ki ga je otvorila državna sekretarka za prostor, ga. Lidija Stebernak, je bilo razdeljeno na dva dela. V prvem delu so bili predstavljeni dosedanje izvajanje SPRS, poročilo o prostorskem razvoju in izhodišča nadaljnjega prostorskega razvoja Slovenije, čemur je sledila razprava udeležencev. V drugem delu je bil predstavljen proces prenove SPRS in vključevanje deležnikov v posamezne korake. Tudi temu sklopu je sledila razprava, namenjena zbiranju predlogov in mnenj udeležencev.

Predstavitve so v prilogi 3.

1. predstavitev: Izvajanje Strategije prostorskega razvoja Slovenije; Blanka Bartol, MOP

Poudarki predstavitve

Razlogi za prenovo SPRS:

- po sprejemu SPRS leta 2004 so se okrepili rast tokov dobrin, energije, informacij, kapitala ter globalizacija z vzponom novih gospodarstev, nastale so nove geopolitične okoliščine, spremenjen je bil zakonodajni okvir ipd.;
- trendi kažejo nadaljevanje teženj, opisanih že v Politiki PR RS, 2002: nesmotna razpršena gradnja, demografska stagnacija večjih mest, povezana s suburbanizacijo slovenskega prostora v njihovem funkcionalnem območju ter v ob AC križu;
- opravljenih je bilo več analiz o izvajanju strategije po katerih so povzete ugotovitve;
- dosežena je vrsta ciljev na posameznih sektorskih področjih (npr. cestni promet, javna komunalna infrastruktura, kakovost površinskih voda, umik vojaških območij iz mest);
- analiza izvajanja 5. poglavja, ki je posvečeno ukrepom nosilcev urejanja prostora je npr. pokazala, da se nekateri načrtovani programi, ki so bili predvideni za urbani razvoj, ne pripravljajo in ne izvajajo,
- kot najbolj kritična sta bila ocenjena odsotnost spremljanja prostorskih trendov in poročanje, a je sistem sedaj vzpostavljen.

Izvajanje prioritet prostorskega razvoja:

- prometni sistem se ni razvijal enakomerno (zgolj avtocestni program, ne pa tudi železnice), namesto urbanizacije znotraj mest se povečuje sub-urbanizacija ob avtocestnem križu;
- le nekatera mesta so okrepila vlogo v prostoru in postala nosilci razvoja (Ljubljana, Maribor, Koper);
- prestrukturiranje industrijskih mest poteka prepočasi;
- urbana središča glede na demografske trende nazadujejo (upadanje prebivalstva), urbanizacija vasi v okolici večjih središč sproža problem izgube kmetijskih zemljišč;
- negativni demografski trendi v kmetijstvu prispevajo k zaraščanju kmetijskih zemljišč in kulturne krajine;
- pri odzivanju na podnebne spremembe smo uspešni v kurativi, ne pa tudi v preventivi.

2. predstavitev: Poročilo o prostorskem razvoju; Tomaž Miklavčič, MOP

Poudarki predstavitve

Poročilo o prostorskem razvoju se močno naslanja na statistične podatke, demografski razvoj je pomembna komponenta; zaznati je zgoščevanje (predvsem mlajšega) prebivalstva v okolici večjih mest (Ljubljana, Maribor), sicer se prebivalstvo stara.

Kazalniki za spremljanje stanja prostorskega razvoja so razvrščeni v tri vsebinske sklope:

- D - Struktura in prostorska razmestitev prebivalstva in gospodinjstev (12 kazalnikov);
- P - Poselitev, grajene strukture in naravno-geografske značilnosti (26 kazalnikov);
- G - Vpliv gospodarstva na regionalni prostorski razvoj (20 kazalnikov).

Primeri in interpretacije nekaterih kazalnikov:

- Za Slovenijo je značilna stagnacija števila prebivalcev v večjih mestih in nizka stopnja urbanizacije, po čemer smo na repu v EU. Medtem ko mesta stagnirajo in se starajo, se razvijajo sub-urbana območja, kar je slab trend (npr. dolgi nizi pozidanih območij od Ljubljane, Škofje Loke, do Kranja).
- Z vidika opremljenosti s storitvami splošnega pomena nekatera bolj opremljena regionalna središča (npr. Kamnik ali Domžale) prekašajo središča nacionalnega pomena (npr. Postojno). V splošnem so središča urbanega sistema dobro opremljena; izven teh središč so najpogosteje locirane izobraževalne in zdravstvene dejavnosti (primarna raven).
- Stavbna zemljišča so potencial za gospodarski razvoj; cilj prostorskega razvoja je usmerjanje urbanizacije na že degradirana (opuščena) območja, kjer pa se srečamo s problemi z aktivacijo teh zemljišč, ki izhajajo iz lastniških ali okoljskih omejitev.
- Število delovnih mest se je po letu 2008 v Sloveniji zmanjšalo – v nekaterih občinah v okolici večjih mest je upad števila le teh v tem obdobju manjši oz. se je število ponekod rahlo povečalo. Število delovnih migrantov in dnevnih migracij se je povečalo, okrepili so se tudi tokovi v obratnih smereh – iz središč proti sub-urbaniziranim občinam (kar sovpada z doseženimi cilji pri gradnji avtocest).

Sklepne ugotovitve:

- staranje prebivalstva in nadaljevanje trenda praznjenja obmejnih in goratih območij; demografska stagnacija večjih mest;
- sub-urbanizacija – v funkcionalnih območjih mest ter ob AC križu;
- visoka raven opremljenosti središč urbanega sistema z dejavnostmi splošnega pomena;
- selitev storitvenih in oskrbnih dejavnosti na mestna obrobja – dobra dostopnost, a vsebinsko siromašenje mestnih jeder;
- povečevanje št. delovnih migrantov – vzpostavitev obratnih tokov;
- pomanjkanje dostopnih najemnih stanovanj, po 2008 prevladujejo investicije v stanovanja fizičnih oseb (enostanovanjski objekti).

Na zaključku predstavitve so bila izpostavljena naslednja **vprašanja za razpravo**:

- 1. Kateri so ključni izzivi za prihodnji prostorski razvoj?**
- 2. Kateri trendi so po vašem mnenju najbolj zaznamovali prostorski razvoj v zadnjem desetletju?**
- 3. Kateri trendi bodo najbolj vplivali na prostorski razvoj? Kako bodo vplivali?**

Neposredno po predstavitvi so sledila **vprišanja udeležencev za dodatne pojasnitve:**

Mojca Golobič, BF, Oddelek za krajinsko arhitekturo: Zbran je cel kup podatkov in kazalnikov, najbolj zanimivo bi bilo videti tiste, ki kažejo časovne prereze. Ali so na voljo?

Drugo ključno vprašanje, ki se zastavlja, so vzroki in posledice. Ali so ukrepi, s katerimi razpolagamo, na te trende vplivali?

Tomaž Miklavčič, MOP: Nekateri kazalniki so takšni, da kažejo tudi trende. Pri prostorskih podatkih in pri namenskih rabah teh trendov nimamo, ker nimamo časovnih vrst, te zbirke so bile namreč postavljene šele pred kratkim, za nazaj pa jih ni nihče zbiral. V prihodnje bi želeli veliko delati na teh kazalnikih, ki omogočajo prikaze bilanc zemljišč. V tem smislu so bila tudi pripravljena priporočila za sam sistem spremljanja. Drugače pa je pri demografskih trendih, kjer so podatki dostopni in so tako tudi prikazani (podatke zbira in obdeluje SURS).

Analiz vzrokov smo se lotili v nekaterih študijah, a nam še veliko manjka. Pred sabo imamo še veliko dela, če bi želeli kontinuirano zaznavati vzroke in probleme naslavljanje skozi ukrepe politik.

Janez Topolšek, MGRT: V zvezi s trendom povečevanja delovne migracije v Sloveniji in pojavom obratnih tokov je vprašanje vezano na povečanje čezmejne delovne migracije in trende ter vzporedno s tem. Kakšne so zaradi tega spremembe v prostoru in kakšen je vpliv na policentrični urbani sistem v Sloveniji? Ali ste oz. boste te izzive poskušali integrirati v postopek prenove SPRS?

Tomaž Miklavčič, MOP: Pri čezmejnih migracijah nimamo podatkov oz. le-ti niso natančni. Delno s podatki razpolaga SURS. Njihovi podatki temeljijo na podatkih o obveznem zdravstvenem zavarovanju (niso pa vsi migranti zavarovani doma), zato ta podatek ni najbolj točen. Se pa da ugotoviti trend. V zadnjem času se je število delovnih migrantov na meji z Avstrijo podvojilo, medtem ko se je na meji z Italijo po letu 2008 zmanjšalo.

Kakšen je vpliv na prostorski razvoj, ne vemo. Težava s podatki je tudi na ravni Evrope, kjer so prav tako načeli temo čezmejnih migracij. Potrebne bo še veliko napora, da do podatkov pridemo.

Janez Topolšek, MGRT: Obstajajo še podatki na Finančni upravi RS (dohodnina, ki se posebej odvaja za zaposlene v čezmejnem prostoru), imamo tudi podatke o trendu tuje delovne sile v Sloveniji, predvsem z območja juga in jugovzhodnega dela, ki prav tako vpliva na uporabo družbene infrastrukture. Če bi znali te trende ustrezno opredeliti, bi lahko vplivali na samo planiranje v bodoče in na možnost vzpostavitve enotnega sistema polarizacije prostora za investicije (kakšni so prostorski potenciali v Sloveniji z vidika investicij, kakšno je gibanje delovne sile v prostoru, kakšno kvalifikacijo premore delovna sila). Z malo napora bi takšno projekcijo lahko dobili tudi za Slovenijo. To seveda vpliva na polarizacijo policentričnega sistema danes in v prihodnje.

Trendi in interakcije so danes drugačni, kot so bili ob vstopu Slovenije v EU. Povezave so močnejše, posebne spodbude so namenjene krepitvi čezmejnega sodelovanja, poleg tega se vzpostavljajo tudi večji prostori sodelovanja kot so makroregije. Slovenija leži na presečišču treh makroregij: alpske, podonavske in jadransko-jonske, kar bo vsekakor vplivalo tudi na bodoči prostorski razvoj Slovenije. Predvsem zato, ker si želi Slovenija tukaj vzpostaviti enovito razvojno politiko v vse tri smeri.

Peter Gabrijelčič, Fakulteta za arhitekturo: Premalo poudarjamo, da je SPRS neposredno povezana z varnostno strategijo države. Skrb za ozemeljsko celovitost države je zapisana tudi v ustavi. Dogaja pa se, da nam zaradi negativnih trendov začenja uhajati iz našega prostora kar nekaj regij (Koroška, Bela Krajina, Posočje). Preveč poudarjamo ekonomiko prostora, ne pa tudi državno varnostnih vidikov. Npr. vprašanja okoli tretje osi se vežejo na štetje prometa, kar je irelevantno. Varnostna strategija mora biti primarna, če hočemo biti suvereni v vseh vidikih (tudi prostorska politika in ekonomski razvoj sta del varnostne strategije države). Varnostna strategija je nad prostorskim razvojem in usmerja samo prostorsko strategijo države

Tomaž Miklavčič, MOP: To so izzivi, ki so pred nami. Omenil bi tudi ugotovitve, da na nekaterih območjih Slovenije, tudi zaradi zmanjševanja javnih funkcij in javnih služb, prihaja do izrazitega pomanjkanja delovnih mest za visoko izobražene ženske. Tudi to kaže na vidik varnosti in ima vpliv na poselitev teritorija.

3. predstavitev: Izhodišča in cilji prostorskega razvoja Slovenije; Blanka Bartol, MOP

Poudarki:

Osnovna vodila prenove:

- trajnostna razvojna usmeritev;
- dolgoročna naravnost in ciljno doseganje usmeritev v srednjeročnih obdobjih;
- usklajevanje politik;
- celovit pristop na območje;
- varčna in vzdržna raba virov in prostora.

Predlogi glavnih rešitev:

- prenovljena SPRS bo »medsektorski« dokument, izpostavljeni bodo prostorski potenciali in prostorski vidiki za udejanjanje sektorskih politik in doseganje sinergij;
- pomemben del bo srednjeročni (akcijski) del v navezavi na programsko obdobje (do 2020 oz. po 2020), z merljivimi srednjeročnimi cilji in prioritetami ter z ukrepi za njihovo doseganje;
- prenovljena strategija bo ohranila enako razmerje do prostorskih dokumentov, vključevala bo podrobnejše razdelave po območjih ter področjih.

Ocena udejanjanja prioritet prostorskega razvoja:

- vključevanje v povezave ostaja na deklarativno-politični ravni, uresničevanje skupnih projektov žal ni sledilo;
- ni se uresničila napoved glede druge ravni lokalne samouprave – uvedbe pokrajin;
- trajnostni razvoj mest je še neuresničena sintagma, nova vloga se kaže predvsem v dejavnostih in procesih nevladnih organizacij in mrež, ki promovirajo mesta;
- prestrukturiranje kmetijstva je potekalo neenakomerno, najbolj na območjih z dobrimi pridelovalnimi potenciali, dobro dostopnostjo in možnostmi zaposlitve izven kmetijstva, kar vodi v velike tržno usmerjene kmetije;
- na območjih, ki jih ogrožajo naravne nesreče, smo uspešni pri odpravljanju, manj pa pri preventivi.

Na zaključku predstavitve so bila izpostavljena naslednja **vprišanja za razpravo**:

1. *Ali se strinjate, da so izpostavljeni izzivi pomembni za prostorski razvoj države? Ali bi izpostavili še kaj drugega?*
2. *Kako pomembna je povezanost med razvojnimi in prostorskimi vsebinami?*
3. *Ali bi morali razvojni dokumenti države (npr. Strategija razvoja Slovenije) vključevati prostorske vidike? Katere?*
4. *Kaj menite o predlogu, da SPRS podrobneje obravnava specifične vsebine ali območja?*
5. *Kaj se vam zdi primerneje:*
 - *podrobnejša obravnava po teritorialnih oz. administrativno določenih območjih (npr. po regijah, mestnih občinah, občinah)?*
 - *podrobnejša obravnava po funkcionalnih območjih (npr. funkcionalna urbana območja, morje z obalo)?*
 - *podrobnejša obravnava po specifičnih vsebinah (npr. območja za rabo obnovljivih virov energije s podrobnejšimi usmeritvami)?*
6. *Katere specifične vsebine bi morala SPRS podrobno obravnavati?*
7. *Kaj je po vašem mnenju ključno za dobro izvajanje strategije po njenem sprejemu?*

Neposredno po predstavitvi so sledila **vprišanja udeležencev za dodatne pojasnitve**:

Marko Peterlin, IPOP: Struktura dokumenta je zelo smiselno zastavljena, med izzivi pa pogreša sub-urbanizacijo, ki je zelo močan izziv in ima tako velike posledice za organizacijo prostora, da ga nikakor ne bi smeli izpustiti. V navezavi na to se zdi ideja tematskih in območnih razdelav zanimiva in obetavna. Tudi to je tema, ki bi jo bilo treba posebej obdelati, še zlasti v povezavi s prometom.

Aleš Mlakar, ZAPS: ZAPS podpira prenovu SPRS in bo nudil podporo procesu. Pri strukturi prenovljenega dokumenta SPRS pogreša zasnovo treh prostorskih sestavin: poselitve, infrastrukture in krajine.

Zmoti zapis, da bo prenovljena SPRS »med-sektorski« dokument, ker bi SPRS morala biti »nad-sektorski« dokument.

Dokument naj bi uskladjal politike, vendar pri nas ta trenutek marsikatera politika še manjka (krajinska, kulturna), torej bi se bilo treba najprej pogovoriti o pripravi teh politik, saj ne moremo usklajevati nečesa, česar nimamo.

Daleč najbolj spodbudno je, da bo imela prenovljena strategija akcijski načrt. Le-ta je bil doslej največji manjko, zato se je treba čim več pogovarjati o tem, kaj na vsebuje, kako bo s financami in človeškimi viri, treba ga je izdelati, vključno z ukrepi za njegovo uresničitev. Prostorski načrtovalci si želijo zelo močne opore, torej dokumenta, na katerega se bi lahko naslonili, ko rešujejo probleme v praksi. Od dokumenta pričakujejo, da bo razrešil nekatere strateške usmeritve (npr. odločitev o tem, kaj početi s kakšnim delom Slovenije – v smislu celovitosti pristopa na območje). Kako se namerava pripravljavec dokumenta lotiti nekaterih ključnih konfliktov (npr. konflikta med trajno varovanimi kmetijskimi zemljišči in pritiski urbanizacije) v slovenskem prostoru?

Kako se namerava pripravljavec dokumenta lotiti regionalne ravni planiranja?

Blanka Bartol, MOP: Glede zasnove po 3 prostorskih sestavinah še ni odločitve. Nekateri v tem

vidijo prednost, drugi spet določeno parcialnost. Pristop gre v smeri integracije vsebin, treba je vzpostaviti povezavo med vsebinami in znotraj območij.

Prav tako mora biti vsebina usklajena v tem, kar sporoča tudi med sektorji, kar pomeni, da ima značaj nad-sektorskega dokumenta, saj so prostorski cilji povezani in se dosega sinergije. Tendenca je povezati prostorske cilje, usmeritve in rešitve zlasti v akcijskem delu.

Nikoli ne bomo imeli vseh politik, ki nam manjkajo za ustrezno pripravo SPRS. Zato smo zasnovali proces, v katerem združujemo to, kar vemo in kar zmoremo narediti v nekem doglednem časovnem obdobju. V tem procesu si želimo skupnega sodelovanja in oblikovanja rešitev. Žogica je torej tudi na strani deležnikov, da skupaj oblikujemo takšne usmeritve, da bi z njimi pokrili katero od manjkajočih strategij. Glede krajinske politike, na primer, je morda smiselno organizirati poglobljeno fokusno skupino namenjeno tej temi.

Obstoječega poselitvenega vzorca seveda ne želimo nadaljevati, a to ni le stvar strategije, temveč tudi izvajanja, davkov, financiranja občin in samih občin. Treba bo poiskati prave razloge, ki na to vplivajo in pritisniti na ustrezne vzvode. Sub-urbanizacija je prav tako ena izmed tem, ki ji je treba posvetiti večjo pozornost z vidika vzvodov.

Naslavljanje regionalne ravni: v času priprave RRP so bile oblikovane smernice, kako povezovati prostorski in regionalni razvoj. To je rezultiralo tudi v spremembo regionalne zakonodaje. Smernice so bile dobro sprejete in uporabljene, skratka pozitivna izkušnja, ki jo je smiselno nadaljevati. Proučujemo, kako k regionalnemu načrtovanju strateško pristopiti.

RAZPRAVA O VSEBINSKIH VPRAŠANJIH PRENOVE SPRS (1. del)

Po podanih pojasnilih uvodnih govornikov je potekala razprava z udeleženci o izpostavljenih vsebinskih vprašanjih prenovе SPRS. Predlogi in pobude udeležencev so povzeti v nadaljevanju.

Janez Topolšek, MGRT: Pohvaliti je treba doslej opravljeno delo pri prenovi SPRS in seveda tudi na regionalni ravni. Slovenija bo morala vložiti še kar nekaj navora, da bo pripravila nacionalni strateški dokument – Strategijo razvoja Slovenije, ki mora iti z roko v roki s SPRS. V SPRS bi bilo treba nasloviti tudi naslednje izzive:

1. izzive vezane na okoljsko infrastrukturo:

- vzpostavitev okoljske infrastrukture v prostoru, konkretno v povezavi s sektorjem odpadkov (v obdobju 2007-2013 se še niso oblikovala regijska odlagališča, kot je predvidevala prejšnja strategija, v obdobju 2014-2020 so sredstva namenjena centraliziranemu konceptu odlaganja odpadkov na območju Ljubljane, a s tem ne bodo rešene težave na obrobju – v regijah, ki jih dostopnost omejuje ter v čezmejnem prostoru);
- kanalizacijski sistem in čistilne naprave;
- vodovod, kakovost pitne vode in vodni viri.

2. izzive vezane na podnebno spremembo:

- poplavna ogroženost (sto-letne vode se pojavljajo v čedalje krajših periodah – vpliv na poselitev, na gospodarske dejavnosti ter lokacije objektov oz. namensko rabo prostora) - proučiti je treba možnosti sinergij z Natura 2000 območji, ki lahko pozitivno vplivajo na retenzijo poplavne vode v prostoru, hkrati gre v tem primeru na pozitiven vpliv za habitate, obdane z vodnim virom;
- naravni viri v prostoru, obnovljivi viri – ali se bomo do leta 2050 res držali zastavljenega

prioritetnega seznama: hidro energetika, biomasa, veter, energija morja in šele nato geotermalna energija? Smiselno bi bilo postaviti drugačne prioritete in kompenzirati nekatere investicije, zadnjih let;

- Strategija pametne specializacije, ki se pri nas pripravlja na ravni države, se v sosednjih državah (Avstrija, Italija) pripravlja na ravni kohezijskih regij (SKTE 2). To bo vplivalo na trende v prostorskem razvoju, na distribucijo delovnih mest in na proizvodnjo. Trendi čezmejnih migracij se bodo spremenili in prostorski razvoj bi temu moral nastaviti ogledalo oz. trendom parirati z ustreznim prostorskim planiranjem.

Andrej Černe, Filozofska fakulteta: Kohezijska politika oz. politika regionalnega razvoja na evropski ravni je pomemben investicijski zalogaj. Ta vidik je premalo povezan z razmišljanjem o novi SPRS. Kakšen je namen dveh različnih poročil (ocene izvajanja SPRS in poročila o prostorskem razvoju) za potrebe prenove SPRS? Ali je prenova SPRS proces, ki bo potekal v obstoječih okvirih politike prostorskega razvoja Slovenije ali se morda predvideva tudi sistemske spremembe zakona o prostorskem načrtovanju?

Blanka Bartol: Politika urejanja prostora RS je bila sprejeta pred pripravo zakona o urejanju prostora (skupaj z oceno stanja je bila podlaga za zakon). Politike se ne dotikamo, ostaja vladni dokument, je dovolj široka, saj naslavlja tudi sistem prostorskega načrtovanja. Na osnovi sedaj veljavnega zakona o prostorskem načrtovanju je mogoče strategijo spreminjati, a sistem ni dobro postavljen, zato so predvidene postopne spremembe, ki pa bodo potekale v skladu s terminskim načrtom priprave zakonodaje: v prvi polovici prihodnjega leta je predviden sprejem nujnih popravkov, potem pa celovita prenova prostorske in gradbene zakonodaje do konca 2018.

Helena Štih, Ministrstvo za kulturo, Direktorat za kulturno dediščino: V prvi predstavitvi je bilo rečeno, da krepitev prepoznavnih kakovosti naravnih in kulturnih značilnosti krajine ni bila analizirana. Kje so razlogi, da se tega dela še niste lotili?

Med elementi prenove oz. trajnostnega razvoja ni zaznati kulturne dediščine. Le-to pa vidimo kot izjemno priložnost za trajnostni razvoj, ker na eni strani predstavlja ekološke razloge za ponovno uporabo objektov in območij kulturne dediščine za nove namene, s čimer pridobimo veliko (ohranjamo identiteto in dediščino kot skupno javno dobro, hkrati prihranimo energijo, znižamo količino gradbenih odpadkov, ...). Kulturno dediščino je nujno treba vključiti med načela trajnostnega razvoja.

Sodelavci MK so pripravljeni nuditi podporo, želijo, da dediščina ni prepoznana le kot omejitveni faktor, ampak kot priložnost.

Pri načrtovanih spremembah zakonodaje je treba posvetiti posebno skrb načrtovanju celovitih prenov degradiranih območij. Ta hip so občinski podrobni načrti prilagojeni le nezazidanim površinam. Pri zazidanih območjih bi moral biti princip načrtovanja drugačen, saj celovita obnova ni možna brez temeljite analize in ocene stanja. Med izzivi manjka poudarek na prenovi objektov in območij pred novogradnjami.

Izziv ostaja tudi, kaj bomo z nelegalnimi gradnjami? Tega vprašanja se danes nismo lotili, je pa ključno za pripravo strategije.

Blanka Bartol, MOP: Omenjeno področje je bilo v nalogi, na osnovi katere je bilo predstavljeno izvajanje prioritet slabo obdelano, zato se bo MOP povezal z MK in analizo dopolnil.

Elementi trajnostnega razvoja: Ljubljanska deklaracija o vzdržnem prostorskem razvoju vključuje tudi kulturo. Ta seveda je del trajnostnega razvoja, umeščena je med vire (varčna in vzdržna raba virov). Viri niso samo okoljski, temveč sodi tja vse, kar se da uporabiti in kultura nikakor ne bo spregledana. Sama dediščina se lahko izraža skozi identiteto.

Izzivi še niso podrobno opredeljeni, treba jih bo še razčleniti in tam bo prostor tudi za nelegalne gradnje.

4. Predstavitev: Proces prenove SPRS in vključevanje deležnikov; Lenča Humerca Šolar, MOP

Poudarki

Koraki prenove SPRS:

1. predpriprava prenove SPRS;
2. priprava osnutka SPRS;
3. javna obravnava in usklajevanje osnutka SPRS;
4. priprava in javna obravnava predloga SPRS;
5. uveljavitev SPRS po sprejemu.

Vloga o nameri prenove je že bila posredovana na MOP DZO SSPVO, pričakujejo odgovor o potrebnosti celovite presoje vplivov na okolje in okoljskega poročila. V okviru prenove bo izveden niz posvetovanj z deležniki, odprto bo tudi spletno posvetovanje. Deležniki so vabljeni k posredovanju pripomb, ki bodo vključene v dokument. Za izvedbo med-sektorskega usklajevanja pri iskanju rešitev in preseganju konfliktov v prostoru bo oblikovana medresorska delovna skupina.

Ministrstvo želi nasloviti čim več relevantnih izzivov in integrirati relevantne sektorje, pozornost pa posvetiti tudi izvajanju in spremljanju izvajanja strategije. Vključitev prenovljenega dokumenta v normativni okvir vlade je predvidena za konec leta 2016 ali začetek 2017.

Shema vključevanja javnosti v postopek prenove SPRS:

- ministrstvo želi zagotoviti sodelovanje čim-večjega števila relevantnih deležnikov, v ta namen bodo izvedene javne razprave in fokusne skupine za specifične teme ali območja;
- vzpostavljeni so različni kanali informiranja in sodelovanja deležnikov: na spletni strani ministrstva so objavljena vsa gradiva, ki so trenutno v obdelavi, omogočeno bo spletno sodelovanje, predvidena je še vzpostavitev e-novic in pošiljanje gradiv, vabil, poročil;
- partnerstvo, ki se bo oblikovalo med prenovo želi ministrstvo ohraniti tudi po sprejemu prenovljene SPRS, saj namerava vzpostaviti platformo za boljšo koordinacijo izvajanja strategije.

Na zaključku predstavitve so bila izpostavljena naslednja **vprišanja za razpravo**:

1. Ali menite, da je v predstavljenem procesnem načrtu v zadostni meri zagotovljena možnost sodelovanja deležnikov in zainteresirane javnosti?

2. Ali je v zadostni meri in skozi ustrezne kanale zagotovljeno predvideno informiranje o vsebinah, o dogodkih in rezultatih sodelovanja javnosti?

3. Katere so tiste specifične vsebine, ki bi jih bilo potrebno še posebej obravnavati s predstavniki zainteresirane javnosti?

4. Ali ste pripravljeni sodelovati pri organizaciji dogodkov, na katerih bi obravnavali specifične vsebine?

Neposredno po predstavitvi so sledila **vprašanja udeležencev za dodatne pojasnitve:**

Andreja Trojar Lapanja, Goriška razvojna regija: Najprej pritrdilni odgovor glede sodelovanja pri organizaciji dogodkov v Goriški regiji. Goriška regija si želi intenzivnega vključevanja lokalnega in regionalnega nivoja v prenovu SPRS. Iz izkušenj dela na terenu vedo, da je treba pri načrtovanju razvoja regij le-tega ustrezno obravnavati v okviru SPRS ali pa ponovno zagotoviti v zakonodaji o prostorskem načrtovanju pripravo regionalnih prostorskih zasnov. Administrativno razdeljena Slovenija potrebuje povezanost, kar se tiče prostorskega načrtovanja predlagajo, da je to na regionalnem nivoju.

V povezavi z informiranjem in vključevanjem javnosti bi morali v vse postopke, tako prostorskega kot razvojnega načrtovanja, povabiti k sodelovanju mlade. To je ciljna skupina, ki jo je treba na njej primeren način (npr. preko spletnih omrežij) povabiti k sodelovanju.

Peter Zajc, RRA Koroška: Javna zahvala kolegom z MOP in MGRT, ki so se pretekli teden odzvali povabilu na strokovni posvet na temo načrtovanja prostora na regionalni ravni, ki je potekal na Koroškem. Na posvetu so bila sprejeta poenotena stališča o varčni in vzdržni rabi virov in prostora ter o prenormiranosti. Prostor je omejen vir in to zavedanje je skozi politike treba spraviti v življenje. Razmislek pa je potreben tudi o prenormiranosti zakonodaje. Skozi različne mehanizme namreč skušamo okolje in prostor varovati, praksa v prostoru pa se neredko razvija drugače, kar zastavlja vprašanje, ali prenormiranost sploh dosega svoje cilje. Konkreten primer je vožnja z motornimi vozili v naravnem okolju – problematika je zakonsko urejena na državni ravni, a se kaže potreba po drugačni ureditvi – morda na regijskem nivoju.

Mojca Golobič, BF, Oddelek za krajinsko arhitekturo: Vključevanje deležnikov: večkrat je bilo omenjeno vključevanje resorjev in strokovne javnosti, niso pa bili eksplicitno omenjeni regije in občine ter NVO. Predvideva, da bodo naslovljeni. To so tri skupine, ki bi jim kazalo posebej prilagoditi nekatere dogodke ali jih na drugačen način vključiti.

Omenjena je bila preveritev celovitosti, zadostnosti in konsistentnosti dokumenta, kar je nedvomno zelo koristno, morda bi bilo smiselno izvesti še nekoliko širšo ex-ante, celo ex-durante evalvacijo, ki ne zajemata samo okoljskih vidikov kot CPVO.

Kako boste dosegli učinkovito delovanje medsektorske delovne skupine (glede na dejstvo, da naj bi bilo pri nas formalno ustanovljenih kar 300 tovrstnih teles za različna področja)?

Lenča Humerca Šolar, MOP: Komentar o številu in učinkovitosti medresorskih delovnih skupin je upravičen. Z vključitvijo vlade želi ministrstvo zagotoviti bolj učinkovito delo. Eden od razlogov priprave informacije za vlado in pridobitve njene potrditve je ta, da bo na ta način mogoče pridobiti večjo kredibilnost in doseči močnejšo obvezo sektorjev za aktivno sodelovanje. Kljub temu, da na prosojnicah ni bilo posebej poudarjeno, so bili na ta dogodek vabljeni vsi nosilci urejanja prostora vključno z občinami, RRA, izdelovalci prostorskih aktov, uveljavljene institucije z

dotičnega področja dela in tudi NVO. Seznam morda ni popoln, želimo si oblikovati seznam naslovov vseh ključnih deležnikov, zato so vsi udeleženci vabljeni, da pozovejo relevantne akterje k vključitvi.

Aleš Mlakar, ZAPS: Proces je korekten, ne moremo pa mimo komentarja v zvezi s CPVO. Ta je seveda pomembna, a mora biti izvedena na ustrezen način. Ni dovolj, da pripravljavec zgolj položi sistem prometnic preko območji Nature 2000 in navede, katere zavarovane vrste so prisotne. Če bo izveden postopek CPVO, bo treba pripraviti povsem specifično projektno nalogo in se izdelave lotiti na povsem drugačen način (tudi nad pravili uredbe o pripravi okoljskega poročila).

V nabor izzivov je treba dodati slednjega: kako povezati varstvo okolja in urejanje prostora na strateški ravni? Prenova SPRS bi morala ta vprašanja odpreti in integrirati vprašanja varstva okolja v SPRS, ne pa retrogradno čakati na okoljsko potrditev izhodišč, ki si jih zastavlja. SPRS mora biti vodilni dokument varstva okolja.

Alja Babič, Skupnost občin Slovenije

SOS je zainteresirana za sodelovanje, tako pri organizaciji dogodkov, regijskih posvetov ali kako drugače. Želijo ostati v stiku z MOP, sami redno prirejajo posvete, tudi vabilo na ta dogodek so posredovali vsem občinam članicam.

Tjaša Kump Murn, Razvojni center Novo Mesto, RRA JV Slovenije: Podpirajo regijski pristop in regijsko prostorsko načrtovanje, to potrebo zaznavajo predvsem pri vključevanju prostora v RRP. Lahko prevzamejo vlogo podpornika in povezovalca med ministrstvom in občinami. Želijo sodelovati tudi pri sami prenovi SPRS in prispevati izkušnje s svojega območja in potrebe s terena. Na različnih koncih Slovenije so potrebni različni pristopi, tudi na ravni regije zaznavajo razdrobljenost in razpršenost območja, zato sta potrebna koordinacija in povezovanje.

RAZPRAVA O VSEBINSKIH VPRAŠANJIH PRENOVE SPRS (2. del)

Po podanih dodatnih pojasnilih procesnega načrta vključevanja deležnikov se je razprava z udeleženci nadaljevala. Izpostavljena so bila še preostala vsebinska vprašanja prenovne SPRS, ki niso bila zajeta v 1. delu razprave, najprej vprašanje: Katere specifične vsebine bi morala SPRS podrobno obravnavati? Sledila je razprava o ostalih vprašanjih.

Predlogi in pobude udeležencev so povzeti v nadaljevanju.

Blanka Bartol (dopolnitev prvega vprašanja): Vprašanje se nanaša na izhodišče, da bo strategija obravnavala določene specifične vsebine ali območja. Navedeni so bili:

- obnovljivi viri energije - kje v prostoru imamo potenciale za njihovo izkoriščanje in ali ter kako je to lahko podpora regionalnemu razvoju oz. kje lahko to sproža konflikte v prostoru;
- morje z obalo – morje je doslej v aktualni SPRS omenjeno le kot ena od prostorskih entitet Slovenije in ni bilo deležno posebne vsebinske razdelave.

Tomaž Miklavčič: Doslej so bili omenjeni nekateri globalni izzivi (sprememba podnebja, demografske spremembe, globalizacija), ki so povsem na mestu. Najti bi morali predlog za

konkretizacijo teh tem na specifičnih območjih (npr. vloga mest), morda bi bilo smiselno izdelati matriko po različnih ravneh obravnave.

Andreja Trojar Lapanja, Goriška razvojna regija: V zvezi s specifičnimi območji naj se posebna pozornost nameni obmejnemu območju, ki se prazni in še posebej Novi Gorici, ki je obmejno mesto in se urbana zasnova zliva v dveh državah.

Uroš Rozman, RRA Koroška: Primer posebne obravnave bi lahko bila tudi zaokrožena turistična območja (povodje reke Drave, območje Pohorja, Pece), ki morda segajo v več regij, vendar jih je treba celovito obravnavati in zaokrožiti skupaj z infrastrukturo in ponudbo (npr. v dosedanjih parcialnih strategijah je bilo predvideno kolesarsko omrežje marsikje, ne pa tudi ob reki Dravi). Tovrstni strateški cilji bi morali biti zajeti tudi v SPRS.

Lucija Ramšak, Zavod za ribištvo Slovenije: Izpostavila bi izzive na področju vodne politike, kjer je prisoten močan konflikt glede rabe prostora (na eni strani imamo poplavne ureditve, po drugi strani gradimo v poplavnih območjih - številne industrijske cone stojijo na razlivnih območjih. Poleg tega je ključno vprašanje obnovljivih virov energije (hidroelektrarne po eni strani zvišujejo delež obnovljivih virov, po drugi strani pa poslabšajo ekološko stanje voda). Kontradiktornih sporazumov in konfliktov v prostoru je še veliko: npr. načrt upravljanja z vodami in program upravljanja z Natura 2000 območji. Treba jih je smiselno vključiti v SPRS.

Andreja Trojar Lapanja, Goriška razvojna regija: Z vidika regije so za uspešno izvajanje potrebni strokovni kadri. V Goriški regiji 7 občin (od 13) nima »prostorcev« v svojih občinskih upravah. To je z vidika izvajanja SPRS velika ovira. Kot rešitev se kažeta dve možnosti: okrepitev občinskih uprav ali, še bolje, nadgradnja prostorskega načrtovanja na lokalni ali regionalni ravni (kot medobčinske uprave oz. kakšne druge oblike).

Aleš Mlakar, ZAPS: Deležniki lahko prispevajo k miselnim premikom v družbi, tako z vidika bivalne miselnosti kot kakovosti bivanja in poselitvenih vzorcev. Treba je spremeniti miselnost in težnjo po življenju v enodružinski hiši na njivi svojih staršev. Tukaj so potrebni ukrepi, usmerjeni v spreminjanje miselnosti, sicer tudi postavljanje strategij ne bo obrodilo rezultatov. Morda so to lahko zadrage, vsekakor pa je to tema, o kateri je treba govoriti.

Blanka Bartol, MOP: Na ministrstvu se zavedamo, da je tako priprava kot izvajanje strategije proces, nekateri ukrepi bodo zahtevali veliko časa in premike v glavah. Že na začetku smo delo zastavili kot proces, v katerem se usmerjamo na prostor kot vrednoto (in ne na strategijo kot dokument). Skozi ta vključujoči proces želimo predstaviti različne vzorce in jih v prostoru zagovarjati. Brez sodelovanja deležnikov in promocije izbranih rešitev v fazi izvajanja to seveda ne bo uspelo.

Nataša Pichler Milanovič, FGG: Glede na vpetost Slovenije v mednarodni prostor bi bilo pri prenovi SPRS smiselno pogledati tudi prostorske dokumente sosednjih regij (ki so že sprejeti) in ugotoviti, kako oni vidijo povezave s Slovenijo in razvoj širšega območja. O ožjem čezmejnem območju zelo malo vemo. Sosedje je treba tudi vključiti v razprave kot pomembne deležnike.

Uroš Rozman, RRA Koroška: Pohvalna je vključitev deležnikov v prenovu strategije že v začetni fazi. Sami so bili s strani Koroške deželne vlade povabljeni na podobni uvodni dogodek (za pripravo mobilnostnega načrta do leta 2035 za Koroško). Dobra praksa, ki bi se je lahko poslužili tudi pri nas, je bila ravno v vzpostavljanju in usklajevanju strateških načrtov med čezmejnimi regijami in povabilo tujega priznanega strokovnjaka iz Nemčije, ki je predstavil akademski nivo reševanja mobilnosti v regijah.

Aidan Cerar, RRA LUR: Ali dokument v strateškem smislu naslavlja (zaradi gospodarske krize) podizkoriščene prostore?

Tomaž Miklavčič: Degradirana območja bodo tema SPRS. Potekajo tudi dogovori o izmenjavi stališč s hrvaškim uradom za planiranje, ki prav tako sedaj pripravlja strategijo. Ko je govora o degradiranih območjih, je treba razmišljati tudi o drugih oblikah zasedbe prostora v povezavi z davčno politiko in z razvojnim načrtovanjem. Morda je lahko ideja platforme primer dobre prakse delovanja v naši družbi v prihodnje. Ne gre samo za usklajevanje med sektorji in nad-sektorsko načrtovanje, temveč tudi vključevanje najširše javnosti.

Posvetovanje se je **zaključilo** s kratkim povzetkom dogodka, pojasnilom o zapisu povzetkov razprav, pripravi poročila in obravnavi zbranih pobud ter predlogov udeležencev v nadaljnjem postopku prenove SPRS. Udeleženci so bili tudi povabljeni, da v svojih okoljih k sodelovanju pri prenovi SPRS pritegnejo še druge relevantne deležnike, ki se do sedaj še niso vključili.

Poročilo so pripravili: Mateja Šepec Jeršič in Milena Škrl Marega, REC v sodelovanju z Lenčo Humerca Šolar, Blanko Bartol in Tomažem Miklavčičem, MOP.

Ljubljana, 3. 6. 2015